

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 63/2023-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Škultéty, Na vršku 8, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 43 C 334/2010 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava V v konaní vedenom pod sp. zn. 43 C 334/2010 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie v sume **8 000 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Bratislava V **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Bratislava V **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **492,31 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 63/2023 z 2. februára 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručenú ústavnému súdu elektronickou formou 23. decembra 2022, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj svojho práva na prejednanie

záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 43 C 334/2010 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Súčasne navrhuje, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie v sume 16 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľ sa návrhmi podanými okresnému súdu 18. januára 2010 a 10. mája 2010 domáha od svojho bývalého zamestnávateľa zaplataenia cestovných náhrad. Podľa s'ťažovateľa sa postup okresného súdu v napadnutom konaní vyznačuje nielen nesústreďenosťou, keď v dôsledku absencie odoslania všetkých potrebných písomností znaleckej organizácii nebolo možné vypracovať doplnenie znaleckého posudku v celom rozsahu (znalecká organizácia medzičasom zanikla, pozn.), ale v napadnutom konaní sa vyskytujú aj viaceré obdobia absolútnej nečinnosti okresného súdu. *Exempli causa*, od doručenia znaleckého posudku okresnému súdu 16. septembra 2013 do 20. septembra 2018, keď okresný súd nariadil súdne pojednávanie na 26. november 2018, a následne až do ďalšieho pojednávania uskutočneného 26. októbra 2020, po ktorom zostal okresný súd opätovne nečinný, a to až do predvolania na súdne pojednávanie z 28. apríla 2022 nariadené na 29. jún 2022. S'ťažovateľ rozporuje aj postup okresného súdu, ktorý síce v napadnutom konaní rozhodol rozsudkom z 25. októbra 2022, predmetný rozsudok mu však nebol doručený v zákonnej lehote a ku dňu podania ústavnej s'ťažnosti mu nebola doručená ani zápisnica zo súdneho pojednávania, na ktorom okresný súd v prejednávanej veci rozhodol. V príčinnej súvislosti s existenciou zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní tak odôvodňuje aj zásah do jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Na podklade uvedených skutočností s prihliadnutím na celkovú dĺžku trvania napadnutého konania, svoj vek a výšku poberaného starobného dôchodku (365,10 eur mesačne, pozn.) s'ťažovateľ odôvodnil ingerenciu do svojich práv, ako aj výšku požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika s'ťažovateľa

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

3. Okresný súd vo svojom vyjadrení poukázal na opakované zmeny v osobe zákonného sudcu (1. jún 2015 a 7. august 2017, pozn.), nadmernú zaťaženosť prejednávanej agendy, spojenie súdnych konaní o s'ťažovateľom uplatňovaných nárokoch (uznesenie okresného súdu č. k. 43 C 334/2010-767, 40 C 183/2010-369 z 27. decembra 2017, pozn.), ako aj na potrebu vypracovania náročného znaleckého posudku. Osobitne akcentoval správanie sporových strán, na ktorých žiadosť sa neuskutočnilo niekoľko súdnych pojednávaní, právny zástupca s'ťažovateľa aj napriek opakovaným výzvam okresnému súdu neoznámil výsledok mimosúdnych rokovaní (obdobie nečinnosti súdu od 2. februára 2015 do 6. júna 2016, pozn.) a rovnako tak sa nevyjadril ani k znaleckému posudku, ktorý mu bol doručený 13. decembra 2013 a jeho doplnenie navrhol až na súdnom pojednávaní uskutočnenom 26. novembra 2018. Z dôvodu rozsiahlosti vykonaného dokazovania okresný súd na žiadosť zákonnej sudkyne predĺžil lehotu na písomné vyhotovenie rozsudku do 31. decembra 2022, ktorý bol expedovaný 27. decembra 2022. Podľa okresného súdu si predmet napadnutého konania nevyžadoval osobitnú rýchlosť a priebeh konania ovplyvnili aj protipandemické opatrenia.

II.2. Replika sťažovateľa:

4. Sťažovateľ zotrval na skutkových tvrdeniach uvedených už v ústavnej sťažnosti, rozporoval argumentáciu okresného súdu o nariadovaní a priebehu súdnych konaní vrátane postupu okresného súdu pri dokazovaní v napadnutom konaní.

5. Ústavný súd upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru:

6. Keďže čl. 6 ods. 1 dohovoru obsahuje nielen právo na spravodlivé súdne konanie, ale aj jeho parciálne súčasti, ako napríklad právo na verejné prerokovanie veci či právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, ústavný súd v súlade s petitom ústavnej sťažnosti pristúpil k preskúmaniu sťažnostných tvrdení osobitne v kontexte porušenia práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote.

7. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021, pozn.) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom znamenajúcim nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. II. ÚS 118/2019, I. ÚS 250/2020).

8. Pri posudzovaní otázky, či v okolnostiach konkrétneho súdneho konania došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade s doterajšou judikatúrou (m. m. III. ÚS 241/2017, I. ÚS 17/2022, rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Frydlender v. Francúzsko z 27. 6. 2000, sťažnosť č. 30979/96 a vo veci Záborský a Šmáriková v. Slovensko z 16. decembra 2003, sťažnosť č. 58172/00) zohľadňuje (1) právnu a faktickú zložitosť veci, o ktorej všeobecný súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu, a prihliada sa pritom aj na význam konania pre sťažovateľa.

9. Ústavný súd predovšetkým zdôrazňuje, že predmetom napadnutého konania bolo posúdenie nároku sťažovateľa na vyplatenie cestovných náhrad, ktoré sa v zmysle judikatúry subsumujú pod tzv. existenčné veci pracovnoprávnej oblasti (napr. obdobne I. ÚS 150/2012, I. ÚS 419/2013, I. ÚS 294/2016, I. ÚS 244/2017), kde sa predpokladá osobitná pozornosť venovaná efektívnemu a rýchlemu postupu súdu, aby bol naplnený účel súdneho konania, čo okrem iného znamená, že všeobecný súd má povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná, skončená a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie (napr. I. ÚS 142/03, I. ÚS 145/03,

I. ÚS 158/04). Z hľadiska povahy veci ústavný súd rezultuje, že napadnuté konanie nie je právne zložité, pretože konania o vyplatení cestovných náhrad tvoria štandardnú a pomerne početnú súčasť rozhodovacej činnosti súdov. *Vice versa*, s ohľadom na charakter napadnutého konania, osobitosť dokazovania, ako aj rozsiahlosť spisového materiálu (1110 listov, 373 listov z pripojeného súdneho spisu č. k. 40 C 183/2010 – bližšie bod 3 tohto nálezu a ďalšie prílohy, pozn.) zistil určitý stupeň skutkovej náročnosti prejednávanej veci. V tejto súvislosti pripomína, že ani právne či skutkovo sebanáročnejší prípad nesmie trvať v právnom štáte dlhú dobu (m. m. I. ÚS 688/2014, I. ÚS 434/2021). V správaní sťažovateľa neboli zistené také významné skutočnosti, ktoré by vplývali na celkovú dĺžku konania, aj keď ústavný súd jedným dychom dodáva, že jeho väčšia miera záujmu mohla pozitívne ovplyvniť priebeh napadnutého konania (bližšie bod 10.1. tohto nálezu, pozn.).

10. Bez potreby podrobnejších analýz uskutočnených procesných úkonov v namietanom konaní je pre ústavný súd podstatné, že okresný súd o návrhoch sťažovateľa podaných 18. januára 2010 a 10. mája 2010 rozhodol až po viac ako 12 rokoch, rozsudkom č. k. 43 C 334/2010-1055 z 25. októbra 2022 v časti žalobe vyhovel, avšak v dôsledku odvolania sporových strán napadnuté konanie nie je právoplatne skončené. Navyše, v postupe okresného súdu možno identifikovať aj viaceré obdobia absolútnej nečinnosti. *Exempli causa*, (1) po upresnení žalovaného obdobia (podanie sťažovateľa doručené okresnému súdu 7. júna 2012, pozn.) okresný súd ustanovil znalca až uznesením č. k. 43 C 334/2010-228 z 20. decembra 2012 a súdny spis mu odoslal na základe pokynu zákonnej sudkyne z 11. apríla 2013, (2) znalecký posudok bol v dvoch vyhotoveniach predložený okresnému súdu 16. septembra 2013, okresný súd sťažovateľa vyzval na vyjadrenie k posudku (výzva doručená právnemu zástupcovi sťažovateľa 13. decembra 2013, pozn.), pričom súdne pojednávanie nariadil až 18. júna 2014, a to na 8. december 2014, ktorý bol pre neprítomnosť zákonnej sudkyne odročený na 4. február 2015 a následne kvôli práceneschopnosti zákonnej sudkyne upovedomením z 26. januára 2015 zrušený s tým, že na nový termín budú sporové strany konania predvolané. Z dôvodu mimosúdnych rokovaní a práceneschopnosti zákonnej sudkyne bol odročený aj termín pojednávania nariadený v konaní sp. zn. 40 C 183/2010 na 27. február 2015.

10.1. Pokiaľ ide o mimosúdne rokovania, ústavný súd tak v správaní sťažovateľa, ako aj okresného súdu zistil istú mieru pasivity, keď sťažovateľ síce okresnému súdu mailom 20. februára 2015 oznámil možnosť uzatvorenia mimosúdnej dohody, na strane druhej okresný súd už o výsledku rokovaní neinformoval a okresný súd k výzve na oznámenie záveru mimosúdnych rokovaní pristúpil až písomnosťou z 23. marca 2016, a to aj napriek pokynu zákonnej sudkyne z 29. mája 2015. Po doručení predmetnej výzvy (15. apríl 2016, pozn.) právny zástupca sťažovateľa 6. júna 2016 okresnému súdu oznámil absenciu uzatvorenia mimosúdnej dohody a požiadal o nariadenie súdneho pojednávania. Okresný súd termín pojednávania nariadil 1. júna 2018, a to na 9. júl 2018, ktorý bol na žiadosť právneho zástupcu žalovaného odročený na 26. november 2018, keď sa po viac ako piatich rokoch od doručenia znaleckého posudku uskutočnilo prvé súdne pojednávanie. Aj keď na ťarchu okresného súdu nemožno pripísať obdobie, počas ktorého dochádzalo medzi stranami k vzájomnému dialógu, ktorý mal smerovať k riešeniu predmetu prebiehajúceho sporového konania, keďže snaha účastníkov konania o vyriešenie sporu mimosúdne aj v prebiehajúcom súdnom konaní je legitímna (čl. 7 ods. 2 Civilného sporového poriadku), nie je prípustné akceptovať stav, keď sa súdne pojednávanie uskutoční až po viac ako dvoch rokoch od oznámenia neúspechu rokovaní.

11. K argumentácii okresného súdu týkajúcej sa existencie objektívnej skutočnosti (pandémia ochorenia COVID-19), ktorá mu bránila v napadnutom konaní rozhodnúť, dáva ústavný súd do pozornosti, že samozrejme prihliada na túto skutočnosť (bližšie I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, I. ÚS 42/2020, pozn.), avšak v okolnostiach danej veci musí ústavný súd zdôrazniť, že okresný súd do uvedenia týchto opatrení do praxe (ktoré sa týkajú určených období v rokoch 2020 a 2021, pozn.) mal dostatočný časový priestor (od roku 2010, pozn.) na to, aby v prejednávanej veci rozhodol.

12. V konklúzii predneseného ústavný súd uzatvára, že napadnuté konanie vykazuje zbytočné prietahy, ktorými došlo k porušeniu namietaných práv sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

III.2. K namietanému porušeniu práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy:

13. Sťažovateľ sa v príčinnej súvislosti s existenciou zbytočných prietahov v napadnutom konaní súčasne domáha vyslovenia porušenia svojho práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže dôjsť aj v prípade, ak namietané zbytočné prietahy (spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou alebo neefektívnou a nesústredenou činnosťou), ako aj celková doterajšia dĺžka preskúmaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmetu konania, teda toho, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (pozri m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*).

14. Reflektujúc celkovú dĺžku trvania napadnutého konania a skutočnosť, že primeraná lehota na konanie v pracovnoprávných veciach sa musí posudzovať prísnejšie (m. m. III. ÚS 49/04, IV. ÚS 225/2022), ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní bolo porušené aj základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu).

15. Nad rámec uvedeného ústavný súd upozorňuje na istú mieru nesústrednosti, najmä právneho zástupcu sťažovateľa, ktorý v ústavnej sťažnosti odkazuje na v súčasnosti už neúčinný zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov. S akcentom na dôležitosť sťažnostného návrhu (III. ÚS 419/2018, I. ÚS 521/2020, I. ÚS 16/2021, pozn.) ústavný súd dodáva, že sťažovateľ, resp. jeho právny zástupca pravdepodobne v dôsledku nepozornosti pri koncipovaní petitu ústavnej sťažnosti nesprávne označili základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov odkazom na čl. 46 ods. 1 ústavy (správne má byť čl. 48 ods. 2 ústavy, pozn.). Reflektujúc správny slovný opis namietaných práv v petite ústavnej sťažnosti, ako aj ich presné označenie v rámci sťažnostnej narácie, ústavný súd uprednostnil materiálny prístup k obsahu podanej ústavnej sťažnosti a rozsahu práv sťažovateľa.

IV.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

16. Sťažovateľ sa v ústavnej sťažnosti domáha, aby mu ústavný súd vo vzťahu k okresnému súdu priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 16 000 eur. Vzhľadom na konštatovanú nečinnosť okresného súdu, berúc do úvahy všetky okolnosti prípadu, majú na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia

základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, ústavný súd podľa čl. 127 ods. 3 ústavy priznal sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie v sume 8 000 eur a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa nevyhovel (body 2 a 4 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

17. Sťažovateľ si náhradu trov konania pred ústavným súdom nevyčíslil, a preto ústavný súd vychádzal z obsahu sťažnostného spisu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 251 a nasl. Civilného sporového poriadku) a sťažovateľovi podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznal náhradu trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku tohto nálezu) za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 193,50 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 11,63 eur, t. j. spolu 410,26 eur [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“)]. Ústavný súd priznanú odmenu podľa § 18 ods. 3 vyhlášky zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), t. j. o sumu 82,05 eur, pretože aj keď právny zástupca sťažovateľa sám nepreukázal skutočnosť, že je platiteľom tejto nepriamej dane, ústavný súd vlastnou činnosťou a vo verejnosti dostupnom zozname daňových subjektov registrovaných pre DPH, vedenom finančnou správou Slovenskej republiky, zistil, že právny zástupca sťažovateľa je platiteľom DPH. K vyhľadávacej činnosti pristúpil vzhľadom na informácie o právnom zástupcovi sťažovateľa uvedené v ústavnej sťažnosti, ktoré obsahovali aj identifikačné číslo pre daň z pridanej hodnoty. Repliku sťažovateľa nevyhodnotil ako podanie relevantné pre jeho rozhodnutie, a preto zaň sťažovateľovi náhradu trov nepriznal (bod 4 výroku tohto nálezu). Zároveň dáva do pozornosti, že § 73 zákona o ústavnom súde svojou štruktúrou (vzťah ods. 1 a 3) právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom nestavia do nárokovateľnej polohy (III. ÚS 209/2020, I. ÚS 238/2021).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. apríla 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu